

Тимчик О.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

e-mail: ovtymchuk@ukr.net

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасна вища школа переживає період реформ, обумовлених переходом до нової освітньої парадигми, пріоритетами якої є інтереси особистості, які є адекватні тенденціям розвитку суспільства. Швидкі темпи розвитку сучасного суспільства, його динамічність та мінливість створюють проблеми щодо пошуку сучасних педагогічних інновацій, які б інтенсифікували процес якісної професійної підготовки. Методики викладання біологічних дисциплін є основним компонентом у методичній підготовці вчителів біології. Однією з основних причин оновлення курсів є те, що більшість ВУЗів набули статусу університету та готують педагогічні кадри в умовах багаторівневої системи, що дозволяє одночасно випускати бакалаврів, спеціалістів та магістрів. В зв'язку з цим, виникла проблема підготовки вчителів біології з урахуванням специфіки їх освіти (Орлова, 2008).

Біологія, як фундаментальна дисципліна вищої освіти є теоретичною базою медицини, педагогіки, психології основою підготовки лікарів та вчителів. Вона має велике значення при вивченні теоретичних, клінічних, педагогічних і соціальних дисциплін, оскільки відіграє важливу роль у вивченні людини як біологічного, так і соціального об'єкту. При викладанні біології звертається особлива увага на вивчення загально-біологічних особливостей, властивих організму людини. Біологія вивчає специфічні механізми, які зумовлюють такі біологічні процеси, як онто- та філогенез, гомеостаз, індивідуальність, а також вплив екологічних, популяційних, онтогенетичних, клітинних та молекулярно-генетичних факторів на здоров'я людини.

Мета роботи – розроблення теоретичних основ системи методичної підготовки вчителів біології в педагогічному ВУЗі та його практична реалізація.

Система методичної підготовки вчителів біології – це педагогічна система до складу якої входить сукупність функціональних і структурних компонентів, взаємодія яких створює інтегративну якість особистості - методичну підготовку до процесу навчання. До функціональних компонентів системи відносять функції управління навчально-методичною діяльністю студента: цілеспрямованість, мотиваційна, операційна та контрольна-коректуюча. До структурних компонентів системи відносять: мету, засоби, технології та результати навчання. Професійна діяльність сучасного вчителя біології повинна включати інформаційну, дослідницьку, інтелектуальну, діагностичну, прогностичну, комунікативну, аксіологічну, управлінську і проєктувальну складові. Основною метою методики викладання біологічних дисциплін в умовах реформування школи є формування і розвиток професійних здібностей вчителя біології, які визначають ефективність організації професійних здібностей вчителя, визначають ефективність організації навчального процесу. Навчальна програма складається з блоків: інформаційного, тестово-інформаційного, корекційно-інформаційного, та блоку перевірки і корекції. Модульне навчання здійснюється в трьох рівнях: повному, скороченому та поглибленому обсягах. Комплекс навчально-методичного обладнання щодо навчання повинен сприяти наочному вирішенню ряду методичних проблем. Система спецкурсів займає одне з провідних місць в системі підготовки викладачів біології. Мета, завдання та зміст спецкурсів направлені на розширення знань і умінь в області методики викладання, розвиток дослідницьких навиків, які сприятимуть реалізації творчих задумів.

Методика викладання біологічних дисциплін у ВНЗ – це система взаємопов'язаних курсів, спрямованих на комплексну методичну підготовку майбутніх фахівців спеціалістів. Кожен курс біологічних дисциплін слід розглядати в контексті з іншими, що дає змогу виключити дублювання і послідовно, системно накопичувати методичні знання та вміння.

Загальновідомим фактом є те, що успіхи майже всіх галузей медицини та педагогіки прямо чи безпосередньо пов'язані з біологічними дослідженнями на різних рівнях структурної організації живого. Тому викладання біології на сучасному рівні має велике значення як для науки в цілому, так і для формування майбутніх висококваліфікованих фахівців.

Хміль В. В., Косак Г. М.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
e-mail: n-koval@inbox.ru

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНИХ ЗНАТЬ ТА УМІНЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ

Підготовка нових педагогічних кадрів має бути спрямована не тільки на здобуття ними системи знань, умінь й навиків фахової та педагогічної діяльності, а й їх спрямованість на активізацію пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання.

Адже проблема активізації пізнавальної діяльності учнів та її зв'язок з навчальною діяльністю, що приводили до системного, комплексного й усвідомленого отримання знань, умінь, навиків є достатньо актуальною і розглядалися багатьма вченими (Гальперін, Костюк, Максименко, Петренко, Побірченко, Скрипченко тощо).

Такий підхід є важливим чинником всебічного розвитку особистості в навчально-виховному процесі, її розумовий розвиток, результат якої – активність й самостійність мислительних процесів.

У цьому контексті навчально-пізнавальна діяльність учнів є головною умовою організації їхнього особистісного способу буття й набуття, формування системи знань та умінь, оскільки забезпечує можливість:

- а) взаємодіяти між собою та з вчителями, виконувати різноманітні завдання, реалізувати свої можливості, знання;
- б) усвідомлювати себе, свої бажання, оцінювати власні можливості;
- в) усвідомлено обирати наукову інформацію для вироблення власного розуміння природних й суспільних явищ, формування власних поглядів;
- г) розвивати й відстоювати власну думку, відповідно до неї оцінювати й організувати свою поведінку.

Адже багатий запас знань – це перший критерій, показник розумового розвитку, другий – це системність знань.

В свою чергу, використовуючи попередні знання й уміння, учень осмислено оволодіває новими знаннями, виявляє свої емоції, набуває нові уміння, навички, що сприяє збагаченню його внутрішнього світу шляхом напруження власних знань, вияву активності, здійснення мислительних дій. За таких умов у школярів розвиваються пізнавальні інтереси.

Тобто, створюючи умови для дослідження учнями навчального матеріалу, забезпечує максимальні можливості їхнього розвитку, їхнього мислення, збагачення наукових знань. Відповідно попередньо набуті знання учень може застосовувати для підвищення ефективності навчання, наближення його до внутрішнього світу особистості, оволодіння новими науковими знаннями. Для збагачення життєвих знань, емоцій, поведінки школярів засобами наукових знань, доцільно застосовувати різноманітні прийоми розумової активності школярів, серед яких можна виокремити такі, як абстрагування, узагальнення, аналіз, надання висновків, вироблення альтернативних рішень. У практиці навчання такі методи є дієвими для оволодіння учнями теоретичним матеріалом. Така спрямованість навчання на висловлення учнями власних міркувань, оцінних суджень, забезпечує самостійність, індивідуальність їхнього мислення сприяє осмисленню, збагаченню та корекції свого життєвого досвіду, розвиває їх можливості.